מסורת הש"ס

א) [אהלות פ"ז מ"א חולין עא.], ב) [נ"ל ועל ועי' תוי"ט כלים פ"א מ"ה ד"ה מטמא], ג) [לעיל יח:], ד) [יבמות סא.], ה) [במדבר יט], ו) [עי' תוס' נדה ע: ד"ה ואין נגיב ותוס' יבמות סא. ד"ה ואין ותוס' ע"ז ג. ד"ה כבנים ותוס' סנהדרין נט. ד"ה אלא ותוס' ב"ק לח. ד"ה אלא], ז) [עי' בתוס' ברכות יט: ד"ה מדלגין ובשבת קנב: ד"ה עד שיפתח ובסוכה כב. ד"ה ולא ובכתובות ד: ד"ה עד ובסנהדרין מז: ד"ה שיפתחו], ח) נ"ל בפ"ב.

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ד ה ו:

נו ב מיי' שם פרק ג הלכה ב:

נז ג מיי' שם פרק א הלכה יג:

נח ד מיי' שם פרק ג הלכה ב:

נט ה מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה ו [ח]:

ס ו מיי' שם הלכה ז:

[א]דאמר מר [א]טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואילו גבי נגיעה אמר רב יהודה תניא [ב](וכל) הנוגע בעצם או בחלל (א) בעצם זה עצם כשעורה או בחלל זה אבר הנחלל מן החי ואין בו להעלות ארוכה או במת זה אבר הנחלל מן המת או בקבר אמר ר"ל [ג]זה קבר שלפני הדיבור האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה היינו הנוגע בעצם אלא דלית ביה עצם כשעורה ואפי' הכי רחמנא רבייה (ב) אמר לך ר' יוחנן לעולם דאית ביה ואם אינו ענין למגעו [ד]תנהו ענין למשאו: ומזה בשלישי ובשביעי וסותר וכו': איבעיא להו הא דקתני עד שיטהר בשביעי קאי עד דעביד הערב שמש ומני [ה]ר"א היא או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא תא שמע מדקתני סיפא מתחיל ומונה מיד הא רישא מאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא דאמרי נזירות דטהרה עד שמיני לא חיילא: **מתני'** [ו]אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים והגולל והדופק ורביעית דם ואהל א] ורובע עצמות וכלים הנוגעים במת ובימי ספרו ובימי גמרו על אלו אין הנזיר מגלח [ז]ומזה בשלישי ובשביעי ואינו

רש"י

דאמר מר טומאה בוקעת ועולה. ונעשה קבר כגופו של מת עצמו והמהלך עליו אע"פ שאין נוגע אלא מאהיל טמא: **ואילו גבי נגיעה אמר רב יהודה תניא.** דעד כאן מיירי בטומאת אהל מדכתיב ביה על פני השדה ומכאן ואילך בנגיעה דהא הדר ביה קרא ואמר וכל הנוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: ה"ג **במת זה המחולל מן המת.** ואין עליו בשר כראוי: **או בקבר אר"ל זה קבר שלפני הדיבור.** כלומר שהעובדי כוכבים מטמאין במגע אע"פ שאין מטמאין באהל כדתניא ד) קברי העובדי כוכבים אין מטמאין באהל אלא בנגיעה וכל שהיה קודם הדיבור קודם מתן תורה בין של עובדי כוכבים בין של ישראל קרי ליה קבר בן נח וקבר העובדי כוכבי' לאחר הדיבור א)כקודם הדיבור שאין מטמאין באהל לפי שלא ניתנה להם תורה ומש"ה קרי ליה קבר שלפני הדיבור: **והאי אבר מן המת ומן החי שנחלל היכי דמי אי דאית בהו עצם כשעורה הא אירבו להו** מהנוגע בעצם או בחלל ג) **אלא לאו דלית בהו עצם כשעורה ולא בשר כראוי וקא מרבי ליה רחמנא.** הילכך הואיל ואיתרבי ליה ליהוי נזיר מגלח עליו: **ורבי יוחנן אמר לך לעולם דאית ביה.** עצם כשעורה ואם אינו ענין למגעו דנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו ענין למשאו אבל אם אין ב) העצם כשעורה ולא בשר כראוי לעולם אין טומאתו כלום ואין הנזיר מגלח עליו: **ואינו מתחיל למנות נזירות דטהרה עד שיטהר כו':** **איבעיא להו הא דקתני עד שיטהר** ג) **בשביעי קאי.** כלומר עד דעביד הערב שמש בשביעי דהיינו (ד) ז) שביעי ומיעל שמיני: **ומני ר"א היא.** דאמר בפ' מי שאמר הריני נזיר מגלח (לעיל ד' יח:) מתחיל ומונה מיד משום ה)וקדש את ראשו ביום ההוא(ה) אע"פ שלא הביא קרבנותיו: **או דלמא.** מאי עד שיטהר דקאמר עד שיביא קרבנותיו דפרושי קמפרש: **ומני רבנן היא.** דפליגי עליה ואמרי דאין מתחיל למנות עד שיביא אשמו דהיינו לאחר הבאת קרבנותיו וכל זמן שלא הביא קרבנותיו אינו מתחיל. ואי איכא ספרים דכתיב בהו ומני ר"ש היא לאו שבשתא היא דברייתא תני לה להא דרבנן כר"ש: **מדקתני סיפא.** אבל הסככות כו' מתחיל ומונה מיד מיום שביעי לפי שאינו מביא קרבן מכלל דרישא דאית ביה קרבן: **מאי עד שיטהר.** דקאמר עד שיביא קרבנותיו במשמע דהיינו ו)שמיני ומני רבנן היא דאמרי נזירות דטהרה עד יום שמיני לא חיילא: **מתני' אבל הסככות.** דהיינו אילן המיסך על הארץ ויש טומאה תחת נוף (ה) ז)בא' מהן ואינו ידוע כנגד מי: וכן תחת אבנים הפרועות היוצאות חוץ מן הגדר וטומאה תחת אחת מהן ואינו ידוע לאדם והלך נזיר תחתיהן: **ובית הפרס.** שדה שנאבד בה קבר ונחרש: **וארץ העמים.** שנזר בארץ ובתוך ימי נזירותו יצא ח) ונכנס לארץ העמים אין הנזיר מגלח: ואין

תוספות

ואילו גבי נגיעה תניא וכל¹ הנוגע בעצם או בחלל עצם זו עצם כשעורה בחלל זו אבר הנחלל מן החי ואין בו כדי להעלות ארוכה או במת זה אבר הנחלל מן המת ואין בו כדי להעלות². כולהו קראי³ וכולהו דרשות איירי לענין מגע: **או** בקבר רשב"ל אמר זה קבר שלפני הדיבור. שקודם מתן תורה ול"ע לרבנן דר"ש דאמרי (יבמות ד' סא.) אף קברי עובדי כוכבי' מטמאין באהל דלא דרשינן אדם אתם אתם קרויין אדם וכו' אמאי איצטריך [או בקבר] וי"ל דר"ש היא מיהו קשה ב] דהרי גבי נגיעה מודה ר"ש דקברי עובדי כוכבים מטמאין במגע ובמשא כדאמר רבינא בפרק הבא על יבמתו (שם ד' סא.) ודוחק לומר דלא כרבינא והריב"א פירש קבר שלפני הדיבור גם אותן שמתו ג] קודם⁴ מתן תורה קודם שנאמרה פרשת טומאת מת דס"ד אמינא אדם כי ימות באהל מפרשה זו ואילך וכיוצא בזה יש בפ' בתרא דהוריות (ד' י.) דמצריך פסוק לזב שלפני הדיבור משום ד] דקס"ד איש איש כי יהיה זב מבשרו מכאן ואילך ה]ומקשינן לר"ש אמאי הוה רבי בנאה מציין מערת המכפלה בפרק חזקת הבתים (ב"ב נח.) והא קודם מתן תורה לר"ש לא מטמא באהל ובפ"ק דמ"ק (ד' ה.) אמרי' דאין מציינים [על דבר שאינו] מטמא באהל ואומר הריב"א דשפיר קרייה אדם אדם הראשון ואברהם האדם הגדול בענקים⁵ א"נ דקסבר מקבר שלפני הדיבור נרבה קבר ו] שלאחר הדיבור שלאחר מתן תורה: **אלא** דלית ביה עצם כשעורה ואפי' הכי מטמא ורחמנא⁶ רבייה. כיון שיש בו אבר שלם: ור' יוחנן אמר לך לעולם דאית ביה כשעורה ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו. אם אינו ענין לנוגע דנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו לענין משאו דעצם כשעורה מטמא במשא וקצת קשה דא"כ מאי קאמר או במת זה אבר הנחלל מן המת ואית בו [כשעורה]⁷ לימא זו עצם כשעורה: ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא קרבנותיו ואיבעיא ליה עד שיטהר. דלמתני' בשביעי קאי דלאחר שטבל והזה⁸ וגלח ומתחיל⁹ מאותו יום למנות נזירות טהרה ויביא קרבנותיו בשמיני ומני ר"א היא דאמר לעיל פרק מי שאמר (ד' יח:) מתחיל ומונה מיד פירוש שמתחיל ומונה משביעי כדפי' שם או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא דאמרי וקדש ראשו ביום ההוא ביום הבאת קרבנותיו: **ת"ש** מדקתני מתחיל ומונה מיד נהדי¹⁰ הנך שאין הנזיר מביא קרבן טומאה ומזה בשלישי ובשביעי ומתחיל ומונה מיד דהיינו בשביעי שהרי אינו זקוק להביא קרבן טומאה ז] האמר ברישא עד דקתני¹¹ ולא קתני מתחיל ומונה מיד כמו בסיפא שמע מינה דרישא עד שיטהר ויביא קרבנותיו קאמר ומני רבנן היא:

סככות ופרעות. מפ' בגמ' [מאי ניהו]: **בית** הפרס. שדה שנחרש בו קבר [ועד ק' אמה] חשו חכמים שמא דלדל המחרישה בעצמות ונשתייר שם עצם כשעורה וליכא טומאה אלא מדרבנן: **וארץ** העמים. דגזרו בה רבנן טומאה כדאמר בפ"ק דשבת (ד' טו.): **הגולל** והדופק. פרש"י בפ"ק דכתובות (דף ד:) גולל זה כיסוי הארון ודופק הוא דופן של לדדין וקשה לר"ת דאמר בפ' בהמה המקשה (חולין עב.) על פני השדה לרבות גולל ודופק משמע דגלויין הן גולל ודופק ואלו מכוסין הן ופר"ת דגולל הוא המצבה ודופק אבנים שהמצבה נשענת בהן ובמקום אחר מפורש באורך ו): **ורביעית** דם ואהל ורובע¹² עצמות. [אע"פ שמטמאין באהל אין הנזיר מגלח עליהן ובדין הוא דהוה ליה למתני פחות מחצי לוג דם או פחות מחצי קב אלא נקט שיעורים המפורשין ט)בפ"ק דאהלות שהן מטמאין באהל]: **וכלים** הנוגעים במת. דכי ימות מת עליו אמרה תורה (ובגמ' מפ'¹³ בלחיו כלים איירי): **ימי** ספרו וימי גמרו. פי' נזיר שמנה מקצת נזירות ונצטרע בין ימי גמרו דהיינו ימי חלוטו שהחליטוהו לטומאה ובין ימי ספרו אחר שהוחלטו ולאחר הכהן והנה נרפא הנגע מן הצרוע ומביא צפורים ומגלח ונכנס במחנה ישראל וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים שאסור בתשמיש וביום [השביעי מגלח] ובשמיני מביא קרבנות לטהרתו ואותן ימים קרויין ימי ספרו ואין עולין לימי נזירות ואינן מבטלין את הקודמים ח] (וכתב בנזיר) ואיצטריך למיתני [ספרו וגמרו] דאי תנא ספרו ה"א אבל ימי גמרו דמיירי סותר ואי תנא גמרו ה"א אבל ספרו דקיל עולה וצריך עיון דלא ליתני אלא ספרו וליכא למימר אבל גמרו סותר דא"כ מאי נפקא מינה כמה שימי ספרו אינו סותר הרי כבר סתר מטעם ימי גמרו: **על** אלו אין הנזיר מגלח. לא קאי אימי ספרו ואימי גמרו שהרי [הוא צריך] לגלח בשביל צרעתו אלא קאי אשארא שאין מגלח כדין נזיר טמא: **ומזה.** בגמ' משמע דלא קאי אכלים הנוגעים במת דמיירי בכלי עץ ואין אדם הנוגע בהם צריך הזאה [וכן לא קאי אימי גמרו ואימי ספרו דאין טעון הזאה] אלא קאי אשארא ארביעית דם וגולל ודופק:

תורה אור השלם

1. וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר: במדבר יט יח

נוסחת הריב"ן

א) כלפני: ב) בו עצם: ג) אי מתחיל למנות מאי קאמר אי עד שיטהר בשביעי קאי: ד) מיפק שביעי: ה) משום שנאמר וקדש: ו) בשמיני: ז) אחד: ח) יצא לארץ העמים ונכנס אין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' או בחלל וגו' בעצם זה: (ב) שם ואפי' הכי רחמנא רבייה ור' יוחנן אמר לך לעולם: (ג) רש"י ד"ה והאי אבר וכו' או בחלל למה לי אלא לאו: (ד) ד"ה איבעיא להו וכו' דהיינו דנפיק שביעי ומיעל שמיני ומני כצ"ל והד"א: (ה) ד"ה אבל וכו' נוף אחד מהן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה או בקבר. בפ' בתרא דהוריות וכו' אינו מדוקדק דהתם בגמרא ממעטין כי יהיה פרט לפני הדיבור וכ"כ תוס' בנדה דף ע ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] מתני' והדופק וכו' ואהל. נ"ב עי' תוי"ט ד"ה ואהל וכו': ב] תוד"ה או וכו' מיהו קשה דהכא גבי נגיעה כתיב ומודה כצ"ל: ג] באו"ד גם אותן שמתו קודם. תיבת קודם נמחק, ונ"ב אחר. א"מ וישי"ש: ד] באו"ד הדיבור משום דקס"ד. תיבות דקס"ד נמחק ונ"ב דכתיב כצ"ל ומקשה בזה תמיהה הרב א"מ בלג"ל כביר ודו"ק (א"ה עי' בדברי מר גיסי הרב המחבר ז"ל בתשובתו הורה נבר. דף ג' ע"ב וע"ש): ה] באו"ד כי יהיה וכו' מכאן ואילך. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ומקשינן כצ"ל: ו] באו"ד מקבר שלפני וכו' שלאחר הדיבור שלאחר. ג', תיבות שלאחר הדיבור שלאחר נמחק. ונ"ב שלפני הדיבור של כל"ל וכן הוא בנדה דף ע' ע"ב בתום' ד"ה ואין נגיב מגלח וכו' א"מ וישי"ש: ז] ד"ה ת"ש וכו' קרבן טומאה שלאחר. תיבת שלאחר נמחק. ונ"ב הא: ח] ד"ה וימי ספרו וכו' הקודמים וכתב בנזיר. תיבות וכתב בנזיר נמחק. ונ"ב וכתב בפירוש נזיר כצ"ל ור"ל שהוא לאחר מפורש על נזיר שכתב. א"מ:

הגהות התוספות

1. נ"ל ועל. ועי' תוי"ט פ"ק דכלים מ"ד ד"ה מטמא. 2. נ"ל להעלות ארוכה. 3. נלע"ל הא' קרא. 4. בס"א לאחר. 5. (יהושע יד). 6. נ"ל דרחמנא. 7. תיבות ואית בו כשעורה נמחק, ונ"ל ואין בו כו'. וכ"ה בס"א. 8. נ"ל שהזה וטבל. 9. נ"ל ממתיל. 10. תיבת נהדי נמחק, ונ"ל נהנך. 11. נ"ל הא ברישא דקתני עד שיטהר ולא קתני כו'. 12. נ"ל ואהל רובע. וכ"ה בס"א ועי' תוי"ט. 13. נ"ל אפרש.

מוסף רש"י

טומאה בוקעת ועולה. ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקיע (חולין עא.).

פי' הרא"ש

או בקבר אמר ר"ל זה הקבר שלפני הדיבור שקודם מתן תורה דאמר פ' הבא על יבמתו אמר רשב"י קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים דכתיב ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויים אדם כו'. ופריך והא כתיב כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו ומשני דלמא איקטיל חד מינייהו. רבינא אמר נהי דממעטינהו מטומאי' אהל דכתיב אדם כי ימות באהל ממגע וממשא לא ממעטינהו. משמע דלאידך שנויא דאצטריך לשנויי דלמא איקטיל חד מישראל סבר דאף ממגע וממשא מעטי'. ולדידיה איצט' הכא לרבות קבר שלפני הדיבור דאע"ג דלאו ישראל נינהו מטמאו במגעו דהכא במגע איירי ולמגע רבינהו קרא ולא לאהל. ור' בנאה דהוה מציין מערת המכפלה בפ' ח"ה סבר כרבנן דר"ש דפ"ק דמ"ק אמרי' אין מציינין אלא על קבר שמטמא באהל. וריצב"א היה אומר דשפיר קרויין אדם אדם הראשון ואברהם אדם הגדול בענקים. ואפ"ה רחמנא רביה כיון דהוי אבר שלם: ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו. צ"ע דר"ל מנ"ל דעצם כשעורה מטמא במשא: עד שיטהר דקתני בז' אחר הזאה וטבילה: ומני ר"א דאמר וקדש את ראשו ביום ההוא ביום תגלחתו שמתחיל ומונה מיד בו ביום. או דלמא בח':

ומאי עד שיטהר בהבאת קרבנותיו ומני ר' היא דאמר וקדש את ראשו ביום ההוא ביום הבאת קרבנותיו: